

"EUSBEL" DORREA

Aspaldiko mendeetan dorrez beteta omen zegoen Bolonia. Oraindik ere tente diraute banaka batzuek. Inork argitzen ez baldin badizu, nekez asmatuko duzu zertarako jaso zituzten dorre luze eta bakarti hoik.* Baina ba du bakoitzak bere izena. Boloniako familia nagusiak, zein baino zein haundiagoak zirela adierazteko, zein baino zeinek dorre luzeagoak jasotzen lehiatu* omen ziren. Horrela agertu nahi zuten beren nortasuna... Eta hantxe daude gaur oraindik haien haundi ustearen oroigarri* eta gorde nahi zuten ohorearen lekuko.*

Euskal Herrian, nik dakidenez, ez dugu horrelako megalomania-rik izan. Eta gure herrjetan ez da dorre aipagarrikeri ageri, Zarauzko «Torre Luzea» ezik; baina honi, beronen izen eta edertasun eta guzti, ez diot nik inoiz dorre antzik hartu. Baten batek esango dit esan, kanpandorreak ugariak ditugula geure herrietan, elizei jositara, eta hoietan azaltzen dutela hain zuzen gure elizek beren berezitasunaren eta apaintasunaren neurria. Bego! Eta beude dorre hoik,* nahi duenaren harrotasunaren asegarririk baketsu. Boloniako dorreen eta gure eliz dorre hauen artean antzik aurkitu nahi duenari, neuk esango diot, horren lasaigarri eta pozgarri, Boloniak eta Baskoniak ba dutela, bai eta ere, nolabaiteko antzik, nire belarrietarako behintzat.

Nik neuk, Baskoniako eta Boloniako Harrizko dorre hauei baino kideasun haundiagoa aurkitzen diet, euskaldunok geure kontzientzi pean daramazkigun «Euskonia» eta beronen dorre mitozkoei eta aintzina bateko Herri eta dorre mitozkoei. Ez dakit, euskaldunok inoiz dorre mitorik sortu dugunik; ez dut gure Barandiaranen liburuetan irakurri. Baina, beharbada, inork asmatu gabeko dorre mitoren bat geure barne barnean daramagula esango nuke. Eta bidezkoa litzateke, gure «mito artertzailak» hori ere azalduko baligu... Agian* dorre mitoa baino areago* dela agertuko da: hau da, dorre mitozko baten konplejua, gaur oraindik bizi bizirik dugun konpleju trajiko bat, aintzinako Herriaren eta honen dorrearen mitoa trajikoa izan zen bezala.

Aintzina batean omen zen, bada. Asiako ibar zabaletan zehar giza talde bat zebilen... Ez bide* zuen ez sorbururik, ez historiarik, ez lurralderik. Baina hantxe zebilen Asiako ibar zabaletan. Halako batean jabetu omen ziren, taldeko guztiek hizkuntza bat bakarria mintzatzen zutela. Beraz, ba zuen nortasun eta batasun bat giza talde hark. Harritu ere egin ziren harritu. Eta kontzientzia berri hori betirako finkatzeko, eta aurkitu berri zuten batasuna gordetzeko, izen haundi bat eman nahi zioten taldeari eta oroigarri eta gordailu* bat eraiki. Zerurainoko dorre bat jasotzea asmatu zuten, bada, aurrerantzean Asiako ibarretan batetik bestera ibili gabe, dorrearen inguruan bizi zedin taldea.

Ekin* zitzaizkion dorrea jasotzeari: mitozkoa zen dorrea eta ez harrizkoa, historiari ez baitzion giza talde hari harririk eman. Eta, inork zergatik ez zekiela, hantxe gertatu zitzaizen ezbeharrak. Batek mito bat esaten zuen, eta besteak kontrakoa: mito pilo bat bildu zuten, baina ezin dorrea jaso. Bertan behera sakabanatu zen giza taldea... Eta ez izen, ez dorre, ez nortasun eta ez talde geratu zen. Eta bere hizkuntza ere galdu egin zuen giza taldeak!

Aintzinako dorrearen ezbeharrak bizi dugu euskaldunok ere, geure dorre ametsak, mitoak eta konplejuak jota.

Behin batean jabetu ginen euskaldunok, hizkuntza bat genuela, geure kultura eta historia ere ba genuela, lurralde hau geure genuela: Herri bat ginela! Ba genuen, beraz, geure nortasuna eta batasuna. Pozgarria eta pizgarria izan zen gure kontzientzia berri hau.

Eta horra hor non hasten garen dorre bat asmatzen, geure kontzientzia hori sendotzeko. Lehen bai lehen monumentu haundi bat eraiki nahi izan genion geure Herri aurkitu berri honi: gure nortasunaren eta batasunaren sinbolo eta oroigarri izan zedin. Dorre-gaztelu bat jaso nahi genion geure Herriari..., horren bidez adieraziko bai-kenuen geure nortasun kontzientzia eta betirako finkatuko geure batasuna.

Mitozkoa zen egin nahi genuen dorrea. Geure hizkuntza erabili eta bizkortu beharrean, geure kultura indartu beharrean, geure lurraldea landu eta txukundu beharrean, mitozko bihurtu nahi genituen, historiaren hibaitik kanpora ateraz. Behin eta betikoa nahi genuen

lortu berria genuen herritasuna, eta dorre luzearen puntan jarri geure batasuna, inork urra* ez zezan. Baina ez ginen ohartu, herri mitozkoa, histori barnera sartzen denean, txikitu egiten dela, meteo-rito bat bezala. Hala ere, guk dorre mitozko horixe nahi genuen geure ametsetako «Euskonia» mitozkoarentzat.

Gordailu bat nahi genuen, geure nortasuna godetzeko. Geure Herri batasunari hesiak ezarri, inondik zula ez zedin. Baina irekitzen ez den nortasuna eta hedatzen* ez den batasuna, ito egiten dira. Hala ere, dorre batetara sartu nahi genuen guk geure Herria.

Eusbel izena jarri genion geure ametsetako dorreari, hortxe eutsi nahi baikenion geure batasun kontzientziari: lotu eta kontrolatu egin behar genituen geure Herri kontzientziaren indarrak. Geldia nahi genuen geure Herri batasuna. Baina Herri batasun geldia usteldu, zatikatu egiten da; batasuna eta batasun kontzientzia ez baitira buruan asmatu eta gordetzekoak, eginean egitekoak baizik. Hala ere, guk Herri batasuna kontzientzia berri batez lortua genuela uste genuen; eta, horri eusteko eta begiratzeko, Eusbel dorre luzea jaso nahi genion geure Herriari.

Eta, Eusbel dorrea jasotzen ari ginela, gure ametsetako batasun mitozkoa Herri zatikatua gertatu zitzaigun. Porrokatu* egin zitzaigun gure dorrea, eta... ez nortasun, ez batasun, ez kontzientzia, eta ez Herri gelditu ginen.

Guzti hau, nik ez dakidan garai batetan gertatu zitzaigun, beharbada ez-garai mitozko batetan. Harez gero, mitozko dorre haren konplejuak jota edo, dorre mania sartu zaigu euskaldun guztioi. Eta nik dakidan garai batetan, Eusbel dorreak jaso eta jaso ari gara geure Herriari. Ez dira harrizkoak ez mitozkoak dorre hauk,* ideiazkoak baizik; guk harriak ideiak balira bezala eta ideiak harriak balira bezala erabiltzen ikasi baitugu. Eta ideiazko dorre hauk, mitozko Eusbel dorrearen trajediak jota, porrokatu egiten dira, gure Herri batasunaren zorigaitztorako.

Gure Herrian ba dira batzuk, besteak baino argiagoak; eta laster jabetzen dira, zoritxarreko Herri sakabanatu honek ba duela hizkuntza bat, kultura eta historia bat; batasun eta nortasun bat duela. Eta horra hor non hasten diren, bakoitza bere aldetik, lehiaka Herri honi sinbolo eta oroigarriak eraikitzen: dorre luzeak jasotzen; batasun kontzientzia berpiztu behar baitzaio Herri honi, eta eutsi. Geure ametsetako dorre honen ingurura bildu nahi dugu Herri osoa, honen batasunari eutsi eta begiratu ahal izateko. Bakoitzak Herri osoa bildu nahi du, hori bai!, bere etorkizunerako dorrea jaso dezan, benetan Herriaren dorrea izan dadin.

Baina betikoa gertatzen zaio Herriari: harginak ideia bat eskatzen du, eta peoiak kontrakoa ekartzen; eta ideia pilo horretan burrukan hasten da gure Herria. Dorrearen orde harri piloa! Eta euskaldunok ez hizkuntza, ez kultura, ez lurralde eta... ez Herri! Herriaren nortasuna ez baita mitifikatu eta ideiazko dorre batetan gordetzeko, historian eta egunero egitekoa baizik; eta Herriaren batasuna ez baita ideiazko dorre luze baten inguruan hesitu eta lotzekoa, berorren dinamizak indartzeko baizik.

Bitartean, hor goaz, hor gaude, mitozko Eusbel dorrearen konplejuak eta zoritxarrak jota, harik eta Herri honen nortasunak eta batasunak ez dutela ideiazko Eusbel dorrearen beharrik, eta bai ibar zabal batena, gu konturatu arte.

PAULO AGIRREBALTZATEGI

baligu, baleusku, balerauku	zaio, jako
beude, begoz	zezan, eian
daramazkigu (daramatzagu), daroaguz	genituen, genduzan
dezan, daian	zaigu, jaku, zaiku
diet, deutset	zaio, jako
diot, deusat	zezan, eian
dit, deut, deraut	zion, eutson
dizu, deutsu, derautzu	zloten, eutsoen
genion, geuntson	zitzaian, jaken
zaigu, jaku, zaiku	zitzaigun, jakun, zitzaikun
genituen, genduzan	zitzaizkion, jakozen